

Ochrana prírody v prihraničnom území Bratislavy z pohľadu ďalšieho rozvoja a urbanizácie

Charakter krajiny prihraničného územia Bratislavy je pomerne rôznorodý a vytvára pestrú mozaiku typov krajiny od nížinných lužných lesov, mokradí, nívnych lúk, stepných spoločenstiev až po intenzívne poľnohospodársky obrábané polia. Zo severu tu zasahuje aj masív Karpatského oblúka prostredníctvom Malých Karpát, s geologickým a geomorfologickým pokračovaním v Rakúsku Hainburgskými vrchmi. Južne od Hainburgských vrchov tzv. Karnuntská brána tvorí hranicu medzi Alpským a Karpatským oblúkom.

Prírodné bohatstvo

Prírodné bohatstvo je determinované nielen polohou, prírodnými a geomorfologickými podmienkami ale aj dejinným vývojom, osobitne v slovenskom pohraničí. Vďaka svojej polohe na hranici štátnych útvarov a dlhoročnej izolácii za železnou oponou sa územie pozdĺž rieky Moravy a sčasti aj Dunaja vyhlo väčším zásahom človeka a prírodné prostredie si viac-menej zachovalo svoj pôvodný charakter. Ide osobitne o Nivu Moravy a Bratislavské luhy na slovenskej strane, ako aj národný park Donauauen a chránené územie Untere Marchauen.

Niva Moravy predstavuje jedno z posledných území v Európe, kde tradičný spôsob obhospodarovania krajiny

umožnil zachovanie vysokej biodiverzity. Lokalita predstavuje dobre zachovaný komplex rôznych mokradí – tokov, kanálov, riečnych ramien, periodických mlák, druhovo bohatých aluviálnych lúk, ostrícových porastov, lužných lesov, pasienkov a je na oboch stranách hranice zapísaná do Zoznamu medzinárodne významných mokradí, tzv. Ramsarských lokalít.

Národný park Donauauen pokračuje na slovenskej strane chráneným územím Bratislavské luhy. Sú to jedny z posledných lužných lesov v Európe. Na slovenskej strane Dunaja dlhodobým obmedzením ľudských aktivít tu dostali voľný priestor prírodné procesy. V Rakúsku ostal aj vďaka rakúskym ochranárom, ktorí sa postavili v roku 1984 proti výstavbe priehrady neďaleko Hainburgu. Dunajské lužné lesy sú prirodzeným retenčným priestorom pre povodne, zaručujú vysokohodnotné zdroje pitnej vody a pôsobia ako „zelené pľúca“ a regulátor klímy v regióne. Pestrosť a mnohotvárnosť lužnej krajiny tu vytvára ideálne životné podmienky pre viaceré vzácne a zákonom chránené druhy rastlínstva a živočíšstva. Rozdielne životné podmienky, ktoré zabezpečuje Dunaj, sú základom pre viac ako 5 tisíc živočíšnych druhov a takmer tisíc vyšších rastlín. V lesnej etáži sa nachádzajú najmä jaseňovo-brestovo-dubové nížinné lesy a na najvlhkejších a zaplavovaných miestach vrbovo - topoľové lužné lesy.

V agrárnej krajine na oboch stranách hraníc sa nachádza chránené vtáčie územie Syslovské polia a Parndorfer Platte. Ako ukážka barokového krajinného útvaru sa v pomerne monotónnej agrárnej krajine v južnej časti riešeného územia nachádza chránený areál Jarovská bažantnica. Mozaiku chránených prírodných a vtáčích území dopĺňa Devínska Kobyla Braunsberg-Hundsheimerberg, Pannonische Sanddünen so stepnými spoločenstvami, chránené vtáčie územie Sandboden a Praterterrasse a ďalšie významné lokality.

Prihraničné územie Bratislavy a jeho rozvoj

Pri ďalšom plánovaní rozvoja prihraničného územia Bratislavy je potrebné náležite zohľadniť prírodné bohatstvo tohto územia a nielen že nechápať ho ako „prekážku“ či brzdu rozvoja, ale ako jedinečnú príležitosť. Ochrana prírodného bohatstva by mala teda predstavovať východziu pozíciu pri akomkoľvek ďalšom navrhnutom koncepte rozvoja. Pod pojmom ochrana by sa nemala rozumieť len konzervatívna ochrana už jestvujúcich vyhlásených chránených území, či už na základe národných legislatív alebo európskej legislatívy, ale aj prepojenie niektorých nespojitých ekosystémov za pomoci biokoridorov či ekomostov.

Prepojením sa treba zaoberať a zohľadniť pri plánovaní na viacerých úrovniach.

Na nadnárodnej úrovni pôjde o **prepojenie medzi alpským a karpatským koridorom**, pre ktoré sa ukazuje ako najvýhodnejšie územie v katastri Hainburgu, Wolfsthalu, Devína, Karlovej Vsi, a to formou udržiavania a vytvorenia vhodných krajinných štruktúr a tzv. ekomostov.

Na národnej úrovni by bolo potrebné prepojenie prírodného územia Pečne smerom južne formou biokoridoru Pečna-Jarovce – Rusovce – Čuňovo. Prepojenie by sa realizovalo pomocou vytvorenia prírodných prvkov a plôch pozdĺž slovensko-rakúskej hranice s **vylúčením zástavby a urbanizácie tohto prostredia**.

Medzi vhodné prírodné prvky by patril aj vo viacerých štádiách navrhovaný obtokový kanál spolu s dotvorením krajinnou zeleňou. Navrhovaný obtokový kanál so sprievodnou zeleňou by v tomto území zároveň umožnil aj migračnú cestu pre zver, ktorej prekážkou je v súčasnosti cesta I. triedy 61, ktorá pokračuje v Rakúsku ako B9.

Príhraničné územie katastrov Petržalka, Jarovce, Rusovce a Čuňovo by tak spĺňalo nielen požiadavky ochrany prírody, ale zároveň by poskytovalo možnosť krátkodobej rekreácie ako zázemie na aktívny oddych obyvateľov Bratislavy.

Ochrana krajinného rázu

Z pohľadu ochrany krajinného rázu vidieckej krajiny na rakúskej strane by na hranici dvoch susediacich štátov mala krajinná zeleň tvoriť vhodnú nárazníkovú zónu pred urbánnym charakterom zástavby v katastri mestskej časti Petržalka. S určitými obmedzeniami vo forme „zóny pokoja“ s vylúčením intenzívnejšej formy rekreácie je potrebné počítať v príhraničnom území v katastroch Jaroviec, Rusoviec a Čuňova. Dôvodom je ochrana a rušenie vtáctva, ktoré je dnes vyhlásené na Slovensku ako

chránené vtáctie územie Syslovské polia a na rakúskej strane Parndorfer Platte. Na tomto území by sa navrhla len revitalizácia a doplnenie nelesnej drevinovej vegetácie s cieľom zlepšenia krajinného obrazu a podpory ekologickej stability v súlade s navrhnutým programom starostlivosti o danú lokalitu.

V katastri príhraničných obcí Wolfsthal a Berg sa bude v návrhu rešpektovať krajinný ráz prírodného zázemia a hodnoty osobitne vyplývajúce z chráneného územia Hainburgských vrchov.

Zachovanie prírodného zázemia s funkciou krátkodobej rekreácie a športu v katastri Karlovej Vsi, Karloveská zátoka, sa ukazuje ako nevyhnutné, nakoľko ďalšia urbanizácia tohto priestoru by mohla nepriaznivo ovplyvniť územie európskeho významu Bratislavské luhy, časť Sĺňoľ.

Nami naznačené postupy pri ďalšom rozvoji Bratislavy sú plne v súlade s nadnárodnou iniciatívou ochrany prírody na území bývalej tzv. železnej opony, Green Belt, ktoré sa snaží o prepojenie prírodných prvkov pozdĺž hraníc, ťahajúcich sa naprieč celou Európou.

Článok bol napísaný v rámci projektu GreenNet, ktorý je finančne podporený Európskym regionálnym rozvojovým fondom ERDF prostredníctvom programu Central Europe. Viac informácií o projekte je na webovej stránke www.greennet-project.eu.

Ing. Zuzana Hudeková, PhD.
REC Slovensko

